

Бібліотечно-інформаційний центр – сучасна модель шкільної бібліотеки

Тетяна ЛИХОЖОН,

завідувач шкільного бібліотечно-інформаційного центру

Сучасний освітній процес зазнає величезних змін, що пов'язано, зокрема, з новими умовами здобуття освіти. У нинішніх реаліях мають змінюватися і шкільні бібліотеки, оскільки формування системи інформаційної підтримки освітнього процесу в навчальних закладах потребує впровадження нових, ефективних технологій в роботу шкільної бібліотеки. З огляду на це, змінюється і формат шкільної бібліотеки.

Шкільний бібліотечно-інформаційний центр (ШБІЦ) – сучасна, відповідна реаліям, модель шкільної бібліотеки. Питання функціонування ШБІЦ досліджували українські та зарубіжні науковці й практики: Н.Бірюкова, О.Громова, Л.Колосай, Г.Клімашина, А.Малько, В.Мозгова, О.Матвійчук, П.Рогова [4, 5, 6, 10].

ШБІЦ – це структурний підрозділ, що охоплює фонд книжок, різноманітні інформаційні технічні засоби, педагогічно доцільний комплекс обладнання і меблів, читальний зал із робочими зонами, в яких створено умови для індивідуальної роботи та розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів, підвищення професійного рівня вчителів [10]. На думку українського науковця А.О. Малько, головними ознаками ШБІЦ є наявність документально-інформаційного фонду, що охоплює різноманітні носії інформації, відповідні автоматизовані інформаційні технології, які забезпечують ефективний пошук та використання інформації не тільки певної шкільної бібліотеки, а й вихід до регіональних та національних фондів; його фахівець готовий до активної посередницької ролі між інформацією та її користувачами [4].

Підтримку ШБІЦ забезпечено концептуально і в Україні. У Концепції інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України (затверджено Президією АПН України від 26.01.2006 р.) зазначено, що мета інформатизації – «реформувати систему роботи бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів, підвищивши їх роль у навчально-виховному процесі, створивши умови, які сприятимуть наблизенню рівня навчання до європейських і світових стандартів, творчим пошукам учителів та розвитку здібностей учнів» [2]. Пріоритетним напрямом такого реформування є трансформація бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів у бібліотечно-інформаційні ресурсні центри.

Шкільна бібліотека Навчально-виховного комплексу «Школа гуманітарної праці» Херсонської

обласної ради має статус бібліотечно-інформаційного центру з 2012 року. Сьогодні шкільний бібліотечно-інформаційний центр є складовою єдиного інформаційного простору навчального закладу. До нього, крім того, належать:

- загальношкільна мережа з доступом до мережі Інтернет (35 ПК);
- мультимедійні кабінети;
- шкільний інформаційно-освітній портал (<http://sgt-portal.ks.ua/ru/>);
- шкільний бібліотечно-інформаційний центр;
- веб-сайт НВК «ШГП» (<http://sgt.ks.ua/>);
- сайт бібліотеки (<http://sgt-library.ks.ua/>);
- шкільне телебачення;
- шкільне радіо;
- медіа-освітні гуртки («Основи комп'ютерної грамотності», «Основи веб-дизайну», «Основи журналістики», «Основи інформаційної культури» – бібліотечний гурток).

Бібліотечно-інформаційний центр НВК «Школа гуманітарної праці» пройшов усі етапи створення бібліотеки нового типу: від розроблення документації – до технічного оснащення бібліотеки.

Структура бібліотечно-інформаційного центру сьогодні охоплює: абонемент для обслуговування школярів 5–11-х класів; читальну залу; книгосховище; медіацентр; дитячий відділ для обслуговування школярів 1–4-х класів.

У розпорядженні бібліотеки – чотири зали (майже 200 м²), її особлива гордість – сучасний медіацентр зі спеціальним оснащенням. Це: шість комп'ютерів, під'єднаних до мережі Інтернет, два проектори, три сканери, три принтери, електронні книжки. Читачі бібліотеки мають можливість відшукати інформацію в різних джерелах, а також скопіювати, сканувати і роздрукувати необхідні матеріали. З 2015 року книгозбірня публікує інформацію на своєму сайті (<http://sgt-library.ks.ua/>).

Фонд бібліотеки налічує понад 40 тис. книжок, газет, журналів, в тому числі 315 примірників аудіо-,

відео-, CD-дисків. Бібліотека передплачує понад 55 назв газет і журналів, серед яких – кращі педагогічні та науково-популярні періодичні видання.

Поряд із виконанням своїх традиційних завдань щодо забезпечення навчально-пізнавальної діяльності учнів та інформаційної підтримки педагогічного процесу, бібліотека шукає нові ефективні шляхи реалізації окреслених завдань. На визначення пріоритетних напрямів діяльності бібліотеки впливає і те, що з грудня 2013 року в школі здійснюється експериментальна робота за темою «Цілісний розвиток особистості учня в інформаційному просторі навчального закладу».

Робота бібліотечно-інформаційного центру НВК «Школа гуманітарної праці» спрямована на вирішення таких завдань:

- формування фонду інформаційних ресурсів з метою забезпечення потреб освітнього закладу;
- інформаційний супровід навчального процесу з використанням різних носіїв інформації і сучасних інформаційних технологій;
- впровадження нових форм інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування, надання користувачам вільного доступу до інформації;
- формування медіа- та інформаційної грамотності школярів, педагогів; співробітництво з бібліотеками інших відомств, телебаченням;
- сприяння педагогам в навчально-виховній та позакласній роботі з учнями, використання нових форм популяризації читання та книги, в тому числі і створення власних інформаційних продуктів.

Формування єдиного фонду інформаційних ресурсів – найважливіша проблема шкільних бібліотек. У Школі гуманітарної праці цій проблемі завжди приділялася належна увага, бібліотека за підтримки адміністрації, батьківського комітету має укомплектований книжковий фонд, якісний довідковий фонд, передплачує широкий спектр періодичних видань. Сьогодні в контексті створення електронних баз даних, у тому числі і електронного каталога, актуалізується питання програмного забезпечення бібліотечних процесів.

Поповнювати, а практично, створювати довелися фонди аудіо- і відеоресурсів. Колекція дисків із різних предметів дає змогу педагогам урізноманітнювати уроки. У медіацентрі можна знайти необхідний ресурс і в мережі Інтернет. Викладачі, передусім іноземної мови, використовують медіацентр для проведення уроків і лабораторних робіт. У медіацентрі систематично відбуваються заняття

шкільного клубу політологів. Учні працюють із сайтами новин, де публікується інформація англійською мовою. Технічні можливості бібліотеки дають змогу використовувати матеріали шкільного освітнього порталу, який уже другий рік наповнюють вчителі та учні школи.

Останніми роками інтенсивно проводиться робота з інформування членів шкільного наукового товариства. Наші учні пишуть наукові роботи, починаючи з 5-го класу, а старшокласники є повноправними учасниками МАН. Для бібліотекарів це особлива група читачів, яким надається допомога в пошуку інформації, консультації з питань оформлення робіт, складання списків літератури.

Достатня увага приділяється і педагогам школи. Бібліотека сьогодні здійснює інформаційне забезпечення педагогічних рад, теоретичних і практичних семінарів, педагогічних читань, науково-теоретичних конференцій. В арсеналі форм роботи – проведення бібліографічних оглядів, Днів фахівця, Днів інформації, складання інформаційних списків літератури. Серед основних тем: «Інноваційні форми роботи та технології в дитячих установах», «Електронні ресурси й Інтернет-проекти для школярів, батьків, учителів», «Літературні вітальні: сучасний погляд і нове наповнення».

Збільшення інформаційних можливостей бібліотеки потребує змін до вимог інформаційно-бібліографічної роботи. Інформування педагогів має стати якіснішим, а головне – адресним. Тому практикується індивідуальне інформування педагогів, зважаючи і на те, що тематика педагогічних досліджень і робіт визначається заздалегідь. Використовується також електронна пошта. З новинками педагогічної літератури можна ознайомитися на сайті бібліотеки. У бібліотеці акумулюються опубліковані праці вчителів. У розділі «Методична робота» пропонуються оцифровані методичні посібники (<http://sgt.ks.ua/>).

Нові форми і методи навчання має знати і шкільний бібліотекар. Маючи в фонді педагогічні періодичні видання, нові друквані видання педагогічної тематики, доступ до інформації про нові досягнення педагогічної науки, наявній у мережі Інтернет, бібліотекари намагаються оперативним інформувати вчителів. У практиці навчання використовуються матеріали відеолекцій відомих учених (бібліотекар систематизує посилання на сайти де публікуються лекції), уроки-подорожі (серед медіаресурсів бібліотеки – повна колекція відеоподорожей «Золотий глобус»), музейні уроки з віртуальними екскурсіями музеями (диски з відеоекскурсії збираються в фонді медіаресурсів). Бібліотека є ініціатором використання в навчанні технології веб-квестів – особливого типу пошукової діяльності, яка здійснюється за допомогою мережі Інтернет. Бібліотекарі також використовують цю форму роботи. Підсумкові роботи веб-квесту «Подорож в Історію», організатором якого є бібліотека, оприлюднено на сторінці веб-квесту (<http://web-kvest-sgt.blogspot.com/>).

Формування інформаційної культури школярів – пріоритетний напрям роботи бібліотеки. Останніми роками накопичено цікавий досвід щодо цього. Понад п'ять років при бібліотеці діє бібліотечний гурток. Бібліотекар має педагогічне навантаження і фактично є бібліотекарем-педагогом. Сьогодні в педагогічній пресі обговорюють цю діяльність шкільного бібліотекаря [6]. Заняття проводяться у формі традиційних уроків для учнів 5–8-х класів за програмою, що розрахована на 34 заняття в кожному класі. Це програма «Основи інформаційної культури», яка складена за методичними рекомендаціями Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського [8]. Вивчається і досвід роботи українських та зарубіжних фахівців щодо формування інформаційної культури учнів [9].

Робота гуртка надає величезні можливості шкільному бібліотекарю: використання сучасних технологій в роботі з формування інформаційної грамотності, медіауроки, інтеграція зі шкільними курсами з основ інформатики, літератури і мови, історії релігії. Зокрема розроблено бінарний урок на тему «Давньоруська рукописна книга», який бібліотекарі проводять спільно з учителем історії релігії та філософії, медіаурок «Структура книги» з використанням смартдошки, який проводили з учителями інформатики. Учні, члени бібліотечного гуртка, створюють власні медіапродукти. Серед підсумкових робіт гуртківців – презентації, буктрейлери, відеоекскурсії бібліотекою (<http://sgt-library.ks.ua/>).

Розроблення концепції медіаосвіти, проведення експерименту в школах України щодо впровадження курсу «Основи медіаграмотності» надає нові можливості для шкільних бібліотек [1]. З одного боку, бібліотекам необхідно включитися в навчання основам медіакультури, підвищуючи одночасно свій професійний рівень. З другого, – використання медіа надає величезні можливості бібліотекарям

в роботі з сучасним учнем. Величезну кількість інформації молодь отримує за допомогою аудіовізуальних засобів: телебачення, кіно, відео, мережі Інтернет. Крім того, молодим людям подобається власноруч знімати відео, кіно. Створити власний фільм або телепередачу можна за допомогою шкільного телебачення. У Навчально-виховному комплексі «Школа гуманітарної праці» 2013 року відкрито студію «ШГТ ТВ».

За допомогою спільного проекту бібліотеки і шкільного телебачення «Бібліотечне рекламне агентство» школярі й бібліотекарі мають можливість використовувати новий вид реклами книг, а читачі – створювати авторські медіапродукти. Сьогодні знімаються відеофільми та рекламні ролики, які демонструються на шкільному телебаченні, а також розміщуються на шкільному і бібліотечному сайтах (<http://sgt-library.ks.ua/reklamnoe-agentstvo>). Дітям дуже подобається виступати в ролі телеведучих і розповідати про нові книжки, що надійшли до бібліотеки.

Електронна реклама бібліотеки – новий вид актуалізації уваги до книжки і книгозбірні. В рамках проекту «Бібліотечне рекламне агентство» бібліотекарі підготували путівник шкільною бібліотекою «Твоя бібліотека» для учнів 5–6-х класів. Він має підзаголовок «Щоденник мандрівника». У путівнику подано відомості про структуру бібліотеки, склад фондів, електронні ресурси бібліотеки. На барвисто оформлених сторінках розміщено завдання для читачів. Путівник має дві форми – друковану та електронну, складається з п'яти розділів. Такий путівник – прекрасний вид комплексної реклами бібліотеки (<http://sgt-library.ks.ua/>). Нині підготовлено до друку другий випуск путівника «Шкільна бібліотека: сучасно, стильно, класно!»

З 2012 року в навчально-виховному комплексі впроваджується інноваційний досвід використання в освіті музейної педагогіки, виховання вміння розуміти мистецтво. Бібліотека активно долучається до роботи з естетичного виховання школярів, оскільки має унікальний фонд літератури з мистецтва, в тому числі і медіаресурси. Бібліотекарі готують також авторські презентації: «Художники малюють дітей», «Казкові сюжети художника В.Васнецова», «Вчися розуміти мистецтво». Наявність мультимедійного обладнання, аудіо- та відеоресурсів дає можливість проводити в бібліотеці віртуальні екскурсії відомими музеями і картинними галереями, дає змогу побачити архітектурні пам'ятники, послухати гарну музику.

Узагальнюючи, наголосимо, що інновації у роботі бібліотеки не повинні перекреслити все те, що вже напрацьовано шкільними бібліотеками роками. Шкільна бібліотека ШГП не відмовилася від функції, яку виконувала багато років, – культурно-просвітницького та дозвільного центру. Сьогодні бібліотека – це територія спілкування, де можна зустрітися з цікавими людьми, послухати поетичні рядки, гарну музику.

Популярними серед школярів є поетичні та літературно-музичні вечори, що вже кілька років поспіль проходять в рамках проекту «Літературне кафе». Тематика вечорів різноманітна: «Давайте по-уважати друг друга с полуслова!», вечір авторської пісні, вечір японської поезії «Перлинні нитки хокку», музичний вечір «Угадай мелодію». Засідання в літературному кафе є неформальними, іноді – з чаюванням та іграми. Розширилася і аудиторія – учасниками і глядачами є не лише учні, а й їхні батьки. Спільно вони підтримали ідею створення нового проекту «Вихідний у бібліотеці», який реалізується з 2013 року. Батьки із задоволенням проводять вихідний день у бібліотеці і разом із дітьми беруть участь в іграх, вікторинах, читають вірші, співають. Бібліотекарі отримали можливість реалізувати свої найнезвичніші і веселі ідеї. Простір для справжньої фантазії і радості! Тематика «бібліотечних вихідних» також різноманітна: «Казкове чаювання з Алісою» (День народження в бібліотеці), «Шоколадні історії» (вечір для маленьких любителів шоколаду), гра «Розгадай музичний кросворд» (веселий вечір для знавців віршів і пісень з мультфільмів); мандрівки «Ласкаво просимо в Європу!» (віртуальні екскурсії європейськими містами англійською та німецькою мовами) та ін. Модернізація шкільних бібліотек – це реальність. Зроблено перші кроки, узагальнено перші результати, які підтверджують: робота бібліотеки в новому форматі, використання новітніх електронних технологій спрямовують шкільну бібліотеку до якісно нового, досконалішого рівня.

Література

1. **Концепція** впровадження медіаосвіти в Україні [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/konceptsiya-vprovadzheniya-mediaosviti-v-ukrayini>
2. **Концепція** інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України // Шкільна бібліотека плюс. – 2008. – №7. – С. 2–5.
3. **Лобановська І.Г.** Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи шкільних бібліотек / І.Г. Лобановська // Шкільна бібліотека плюс. – 2007. – №21. – С. 2–6.
4. **Малько А.О.** Концепція розбудови шкільної бібліотеки в контексті інформатизації суспільства: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 05.25.03 / А.О. Малько; Київ. держ. ін-т культури. – К., 1995. – 19 с.
5. **Олейникова І.Ю.** Использование информационно-коммуникационных технологий в образовании / И.Ю. Олейникова // Шкільна бібліотека плюс. – 2009. – №20. – С. 17–23.
6. **Поперечна Л.** Шкільний бібліотекар – педагог медіа- та інформаційної культури / Лідія Поперечна // Шк. бібл.-інформ. центр. Бібл. робота. – 2014. – №1. – С. 56–60.
7. **Рогова П.** Перспективні напрями інформатизації бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України / П.Рогова, Ю.Артемів // Бібл. вісник. – 2005. – №6. – С. 45–47.
8. **Формування** інформаційної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів: наук.-метод. рек. / АПН

України. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; упоряд. А.І. Рубан – К., 2005. – 117 с.

9. **Формирование** информационной культуры личности в библиотеках и образовательных учреждениях: учебно-метод. пособие / Н.И. Гендина, Н.И. Колкова, Г.А. Стародубова, И.Л. Скипор. – М.: Школьная б-ка, 2002. – 288 с.
10. **Шкільний** бібліотечно-інформаційний центр: Теорія і практика: Науково-методичний посібник / ред. Матвійчук О.Є. – К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2007. – 209 с.

Анотації

Тетяна ЛИХОЖОН

Бібліотечно-інформаційний центр – сучасна модель шкільної бібліотеки

У статті йдеться про шкільний бібліотечно-інформаційний центр, його структуру, завдання, ресурси. Розглянуто деякі заходи та інноваційні проекти, що реалізуються в бібліотеці та навчальному закладі. Досвід бібліотеки ШГП має зацікавити бібліотекарів шкільних бібліотек, керівників навчальних закладів, які планують модернізацію бібліотеки.

Ключові слова: модель бібліотеки, шкільна бібліотека, бібліотечно-інформаційний центр, бібліотечні інноваційні проекти.

Татьяна ЛИХОЖОН

Библиотечно-информационный центр – современная модель школьной библиотеки

В статье рассказывается о школьном библиотечно-информационном центре, его структуре, задачах, ресурсах. Рассматриваются некоторые мероприятия и инновационные проекты, которые реализуются в библиотеке и учебном заведении. Опыт библиотеки ШГТ может заинтересовать библиотечных работников, руководителей учебных заведений, которые планируют модернизацию школьной библиотеки.

Ключевые слова: модель библиотеки, библиотечно-информационный центр, школьная библиотека, инновационные проекты библиотеки.

Tetyana LYHOZHON

A library information center as a modern structure of a school library

The article tells about a school library information centre, its structure, tasks and resources. The author describes some events and innovative projects, which can be created in a library and educational establishment. The experience of the School of Liberal Arts librarians can appeal their colleagues as well as the Heads of educational establishments who plan to modernize their school libraries.

Keywords: library model, library information centre, school library, innovative projects.